

УДК 37.015.3:37.091.12:378.147

Сладких І.А.

к.пед.н.,

доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
ORCID: 0000-0003-0688-4620

ДРАЙВЕРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Система вищої освіти України на сучасному етапі розвитку функціонує в умовах глибоких соціальних, економічних та безпекових трансформацій. Реалізація Концепції цифрової трансформації освіти і науки, а також досвід масового переходу до дистанційного та змішаного навчання в умовах пандемії COVID-19 і воєнного стану засвідчили необхідність використання електронних освітніх платформ, систем управління навчанням (LMS), онлайн-курсів та цифрових інструментів оцінювання. Це сприяло перегляду традиційних методів викладання та активному впровадженню інтерактивних і студентоцентризованих підходів. Воєнний стан став потужним каталізатором змін у сфері освіти, зумовивши необхідність прискореного впровадження педагогічних інновацій та переосмислення традиційних освітніх процесів. Одним із ключових драйверів трансформації педагогічних інновацій в умовах війни є забезпечення безперервності освітнього процесу. Руйнування освітньої інфраструктури, внутрішня та зовнішня міграція здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників актуалізували потребу в гнучких формах організації навчання. У цьому контексті дистанційне та змішане навчання перестали бути альтернативними форматами й набули статусу базових освітніх моделей, що сприяло активному використанню цифрових платформ, хмарних сервісів та асинхронних форм взаємодії.

Серед головних напрямів інновацій, які актуальні для сучасних ЗВО:

- **Цифровізація та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)** – застосування LMS, онлайн-платформ, хмарних рішень, мультимедіа, цифрових ресурсів [3].
- **Індивідуалізація/персоналізація навчання** – адаптивні стратегії, диференційований підхід, врахування індивідуальних потреб і темпу студента.
- **Мультимедійні та мультимодальні підходи у викладанні** – відео, презентації, інтерактив, «кліпове мислення», що відповідає сучасному інформаційному середовищу [1].
- **Інтерактивні, проєктні, проблемно-орієнтовані, колаборативні методи навчання** – що формують компетентності, практичні навички, самостійність, відповідальність.
- **Гейміфікація, ігрові елементи, мотиваційні стратегії** – для підвищення зацікавленості, активності, залучення студентів [1].
- **Системи підтримки, цифрова інфраструктура, «хмарні» середовища для навчання та співпраці** – що забезпечують сталість, доступність, інтеграцію навчального та дослідницького процесів.

Майбутнє освіти неможливо уявити без активного використання цифрових технологій. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій, цифрові інструменти поступово інтегруються у всі сфери освітнього процесу. Вони змінюють традиційні методи навчання, відкривають нові можливості для персоналізації навчання та підвищення ефективності навчального процесу.

Воєнний стан суттєво вплинув на зміст і методи навчання у закладах вищої освіти України. Виникла необхідність адаптувати зміст навчальних програм та курсів навчання до реалій воєнного часу. Окрім стандартних навчальних дисциплін, були впроваджені **нові курси**, які орієнтовані на потреби воєнного часу, такі як **кібербезпека, захист інформації, волонтерство, цивільний захист**. Освітні програми зазнали адаптації з урахуванням безпекових ризиків, психоемоційного стану студентів та викладачів, а також потреб держави в підготовці фахівців для секторів оборони,

медицини, кібербезпеки, логістики та відбудови інфраструктури. Це сприяло розвитку міждисциплінарних курсів, практикоорієнтованого навчання та інтеграції елементів громадянської й національно-патріотичної освіти. Тому ми виділяємо наступний драйвер педагогічних інновацій:

- **Адаптація освітнього процесу до умов воєнного часу.** Цей процес включав також зміни у підходах до **освітнього процесу**, який раніше був орієнтований на традиційну модель навчання. **Відповідно до нових викликів** було переглянуто критерії оцінювання, особливу увагу було приділено розвитку критичного мислення, гнучкості та адаптивності студентів.

- **Психологічна підтримка учасників освітнього процесу.** Психологічний аспект освіти також став важливим елементом освітніх трансформацій під час війни. Війна вплинула на психоемоційний стан як студентів, так і викладачів. За умов постійної загрози, стресу та тривоги важливою складовою навчання стала підтримка учасників освітнього процесу. Багато університетів організували **психологічну допомогу** для своїх студентів і викладачів, впроваджуючи курси з психологічної підтримки, стрес-менеджменту та розвитку емоційної стійкості. Наприклад, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, запровадив регулярні онлайн-сесії з психологами, де студенти могли звертатися за підтримкою, а також отримувати поради щодо того, як ефективно справлятися з тиском війни. Окрім цього, онлайн-платформи стали основним інструментом для здійснення **психологічних консультацій**.

- **Інтеграція волонтерської діяльності в освітній процес.** Особливість освіти під час війни полягає в тому, що вона стала **соціально орієнтованою**. Університети активно інтегрували волонтерську діяльність у навчальний процес. Студенти та викладачі, працюючи разом, займаються збором коштів для підтримки Збройних Сил України, гуманітарної допомоги, організації перевезень, надають медичну допомогу. У цьому контексті, освітні установи стали не тільки центрами знань, а й осередками громадської діяльності.

Не менш значущим драйвером є трансформація ролі викладача та зростання автономії закладів вищої освіти.

• **Академічна свобода та інституційна автономія**, закріплені в законодавстві України, створюють умови для педагогічної творчості, експериментування та впровадження інноваційних освітніх практик. Водночас підвищуються вимоги до професійної компетентності науково-педагогічних працівників і їх готовності до постійного професійного розвитку. Педагоги майбутнього повинні бути готовими до активного використання цифрових технологій у своєму навчальному процесі. Це включає ознайомлення з новими платформами та інструментами; розвиток навичок дистанційного викладання; підтримка та стимулювання студентів до використання цифрових ресурсів самостійно.

Окрему роль у трансформації педагогічних інновацій відіграють потреби національного ринку праці та післявоєнного відновлення країни. Роботодавці очікують від випускників закладів вищої освіти не лише професійної підготовки, а й сформованості «м'яких навичок», здатності до критичного мислення, адаптивності та безперервного професійного розвитку. Це стимулює заклади вищої освіти України до впровадження дуальної освіти, практикоорієнтованого навчання та міждисциплінарних освітніх програм.

Чому зараз необхідні драйвери трансформації?

- **Соціальні зміни та глобалізація**: інформаційне суспільство, швидкі науково-технологічні зміни, нові запити ринку праці, потреба у компетентностях XXI століття.
- **Запити молодого покоління студентів**, їх цінності, стиль життя, очікування від навчального процесу.
- **Цифрова трансформація, розвиток ІКТ, ШІ, хмарних технологій** – відкривають нові можливості, роблячи традиційну модель застарілою. Наприклад, хмарні LMS забезпечують гнучкість, доступність, сталість освітнього середовища.
- **Необхідність підвищення ефективності освіти**, її актуальності, конкурентоздатності, адаптації до викликів (наприклад, змішаного/дистанційного навчання, криз, соціальних змін).
- **Професійний розвиток викладачів та готовність університетів до новацій** – інституційна підтримка, підвищення кваліфікації, створення умов для інноваційної педагогічної діяльності [2].

Окремої уваги потребує питання забезпечення якості вищої освіти в умовах воєнного стану. Відповіддю на ці виклики стало впровадження інноваційних форм оцінювання результатів навчання, зокрема формувального оцінювання, портфоліо, проєктних і дослідницьких робіт, що дозволяють об'єктивно оцінювати рівень сформованих компетентностей за умов обмежених ресурсів і нестабільного освітнього середовища.

Таким чином, трансформація педагогічних інновацій у вищій освіті України зумовлена комплексом взаємопов'язаних драйверів, серед яких цифровізація, євроінтеграція, потреби ринку праці та реформування освітньої політики. Їхній вплив сприяє формуванню сучасної, стійкої та конкурентоспроможної системи вищої освіти, здатної ефективно відповідати на виклики сьогодення. Війна стала потужним каталізатором **цифрових перетворень**, і поствоєнний період може стати часом для глибокої **модернізації** української освіти. Адаптація освітніх процесів до умов війни сприяє формуванню стійкої, гнучкої та соціально відповідальної системи вищої освіти, здатної забезпечувати підготовку конкурентоспроможних фахівців і виконувати стратегічну роль у відновленні та розвитку держави. Українська освіта продовжує функціонувати в умовах надзвичайних ситуацій, що свідчить про її гнучкість, стійкість та здатність до інновацій.

Список літератури

1. Ворначев А. О. Індивідуалізація навчання англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*, 2025 №7, С. 52-57
[file:///C:/Users/home/Downloads/1173-Текст%20статті-2393-1-10-20250326%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/home/Downloads/1173-Текст%20статті-2393-1-10-20250326%20(1).pdf)
2. Костенкова С. П'ятий випуск Школи освітніх інновацій в Острозькій академії. 22 травня 2025 р. https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2025/22-05-02?utm_source=chatgpt.com
3. Сисоєва С. Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети. *"Освіта і суспільство"*, 2021, № 10-11, С. 8-9
https://naps.gov.ua/uploads/files/press/ois/ois10-11_2021.pdf